

Nº 18/1948.

FINANS- och EKONOMIUTSKOTTETS betänkande Nº
18/1948 med anledning av Ålands landskapsnämnds
framställning till Ålands landsting med förslag
till landskapslag angående landskapet Ålands yr-
kesskola.

Med anledning av förenämnda framställning får utskottet härmed vörd-
samt framhålla följande:

Att just nu inrätta en yrkesskola för landskapet torde stöta på stora
svårigheter, såväl på grund av brist på lärare som brist på elever, var-
till kommer svårigheter att anskaffa lämpliga lokaliteter, arbetsredskap,
undervisningsmaterial, m.m. Utskottet anser dock, att en lagstiftnings-
åtgärd på detta område nu vore välbetänkt, då man redan kan märka en tyd-
lig omsvängning på arbetsmarknaden och utvecklingen synbarligen åter går
mot normala förhållanden. Och då vi en gång åter kommit dit, torde en
yrkesskola för landskapet vara välbehövlig. En lagstiftningsåtgärd i
detta nu är alltså inte framtvingen av ett aktuellt krav utan en åtgärd
som siktar på framtiden och avser att skapa förutsättningar för yrkes-
skolan, som säkerligen förr eller senare kommer att vara av behovet på-
kallad. Vi kunna nu draga fördel av att vi haft god tid för förberedelser-
na och sålunda ha ett synnerligen grundligt och genomtänkt förslag att
bygga på.

Utskottet har sålunda i princip omfattat landskapsnämndens förslag
och har däri endast gjort några smärre ändringar, de flesta redaktionella
I § 2 föreslås ett moment tillagt vari landskapsnämnden skulle berättigas
att efter provning minska kurstiden vid fast avdelning till ett år, detta
närmast med tanke på kursen i huslig ekonomi, som utskottet anser måhända
lämpligare som ett-årig kurs. Härvid vore dock erfarenheter från andra
orter till nytta, varför utskottet ej velat ändra mom. 1 i nämnda paragraf.
I § 10 har utskottet för tydlighets skull velat dela upp p. 3 i tvenne
punkter. Slutligen har i § 20 den ändringen föreslagits, att elevhemmet
även skall kunna taga emot elever från Mariehamn. Denna ändring anser ut-
skottet skäligen fördensktull, att i detta fall mantalsskrivning troligen
skulle bli avgörande, varav skulle följa, att elev, som inte har något
verkligt hem i Mariehamn utan endast hyrt ett rum som underhyresgäst, sku-
le bli sämre lottad än elever från landet, ehuru han kanske själv året
förut var mantalsskriven på landet. Emottagande i elevhemmet bör givetvis
förutsätta provning och då så en gång sker finns det ingen anledning att
undantaga elever från Mariehamn.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet vördsamt föreslå,

att Landstinget ville antaga nedanstående

L a n d s k a p s l a g

angående landskapet Ålands yrkesskola.

På framställning av Ålands landskapsnämnd har Ålands landsting antagit nedanstående

L a n d s k a p s l a g

angående landskapet Ålands yrkesskola.

1 kap.

Yrkesskolans syftemål och undervisningens organisation.

1 §.

Ålands yrkesskola har till ändamål att meddela dem, som ärna ägna sig åt praktiskt arbete samt unga personer, som önska erhålla yrkesutbildning på olika yrkesområden, teoretisk och praktisk undervisning i sådan utsträckning, att på grund av densamma skall kunna avläggas yrkesprov, som fordras av fackman.

Skolan upprätthålles av landskapet Åland och densamma är förlagd till Mariehamns stad. Undervisningsspråket är svenska.

2 §.

Skolan arbetar med tre, två-åriga fasta avdelningar, nämligen en för metallarbetaryrket, en för affärsbiträdesyrket och en för huslig ekonom

Landskapsnämnden kan dock besluta, att fast avdelning skall vara ettårig.

Inom ramen för beviljade anslag kunna de fasta avdelningarnas antal ökas med en eller flera.

Intermittenta avdelningar, minst en och högst två, anordnas årligen för särskilda yrken ävensom tillfälliga kurser i den mån medel härför utgås och kompetenta lärarkrafter finnas att tillgå.

3 §.

Läsåret begynner den 1 augusti och är uppdelat på två terminer. Högst två terminer omfattar tiden från och med den 1 augusti till och med den 31 december och våtermi- niden från och med den 1 januari till och med den 31 juli. Undervisning meddelas från och med den 15 augusti till och med den 22 december samt från och med den 2 januari till och med den 31 juni i sammanlagt 42 veckor. Undervisnings- och arbetsveckans längd är 42 timmar. Om tiden för tillfälliga kurser bestämmes särskilt.

4 §.

Ålands landskapsnämnd fastställer undervisnings- och arbetsprogram för yrkesskolan och godkänner läroböcker för undervisningen.

2 kap.

Förvaltningen.

5 §.

Den närmaste tillsynen över skolans verksamhet och dess angelägenheter handhaves av en direktion, som består av minst fyra och högst sex av landskapsnämnden för tre år utsedda medlemmar, av dem en ordförande och en viceordförande. Utöver dessa är skolans rektor självskriven medlem och sekreterare i direktionen. Ordföranden bör vara inkommen i yrkesverksamhet och ådagalägga intresse för yrkesutbildningen, ledamöterna kännare av de yrken, i vilka skolan meddelar undervisning och hava intresse för skolans utveckling. En av medlemmarna bör vara förtrogen med pedagogisk verksamhet.

Åt direktionens ordförande och ledamöter utbetalas av för ändamålet i skolans utgiftsstat upptaget anslag mötesarvode, resekostnader och dagtraktamente till belopp, som bestämmes av landskapsnämnden.

6 §.

Direktionen handlägger frågor rörande förvaltningen av skolans egendom och ekonomi samt om undervisningens och produktionsverksamhetens praktiska organisation samt gör nödigbefunna framställningar rörande dem och avgiver utlåtande i ärenden angående skolans verksamhet och undervisning. I detta syfte åligger direktionen:

1) att efter lärarkollegiets hörande årligen utarbeta inkomst- och utgiftsstat för skolan och före den 1 oktober insända den till landskapsnämnden;

2) att ansvara för dispositionen av medel, anslagna till verkstads- och andra nödiga lokaliteter, undervisningsmateriel och bibliotek samt draga försorg om de inköp, som skola bekostas med dessa medel, såframt icke nämnda inköp av direktionen ombetrotts rektor;

3) att tid efter annan verkställa inspektion av undervisningen samt verkstadsarbetet och därvid tillse, att undervisningsmaterial och arbetsredskap skötas med omsorg och användas ändamålsenligt;

4) att med beaktande av vad i 3 § är stadgat bestämma terminens begynnelse- och avslutningsdagar samt tiderna för lov.

5) att fastställa ordningsstadgar för skolan;

6) att fastställa ordningsstadgar för skolans elevhem, om sådant inrättas, samt utse en eller flera av skolans lärare till övervakare av elevhemmet ävensom i övrigt övervaka verksamheten och ordningen i elevhemmet;

7) att avgiva till landskapets myndigheter infordrade uppgifter och utlåtanden;

8) att årligen före juli månads utgång till landskapsnämnden överlämna berättelse över skolans verksamhet;

9) att granska och fastställa av lärarkollegiet gjorda förslag till fördelning av stipendier, premier och understöd; samt

10) att handlägga övriga ärenden, som enligt denna landskapslag och med stöd av densamma utfärdade bestämmelser ankommer på direktionen.

7 §.

Direktionen sammanträder under terminerna minst en gång varannan månad och vid behov även oftare på kallelse av ordföranden eller då skolans rektor eller minst tre av direktionens övriga medlemmar hos ordföranden där anhölla.

Direktionen är beslutförför, då ordföranden eller viceordföranden och minst två av dess ledamöter äro tillstädes.

Beslut fattas med enkel majoritet. Vid lika röstetal avgör ordförandens röst, vid val dock lottning.

Ärendena föredragas av sekreteraren, som även avfattar protokollet.

8 §.

Bland skolans ordinarie lärare utser landskapsnämnden rektor för högst tre år i sänder, helst läraren i de allmänna läroämnena, om han befinnas lämplig. Vid behov kan, likaledes för tre år i sänder, utses en prorektor som vid förfall eller jäv för rektorn bestrider dennes åligganden.

9 §.

Till skolans lärarkollegium höra samtliga ordinarie lärare samt under lärarens tjänstledighet hans vikarie eller den, som under tjänstledigheten huvudsakligen bestrider hans åligganden. Annan lärare deltar i lärarkollegiets sammanträden och de beslut, som därvid fattas, allenast vid behandling av frågor, hörande till hans undervisningsområde eller rörande disciplinär bestraffning för förseelse, som begåtts under hans tillsyn ställd elev. Lärarkollegiet sammankallas, och ordet föres vid sammanträdet av rektor, vilken ock vid behov äger rätt att kalla någon av lärarkollegiets medlemmar att föra protokoll vid sammanträdet.

Ej må medlem av lärarkollegium eller till sammanträde kallad annan lärare utan laga förfall från sammanträdet utebliva. Yppas bland medlemmarna meningsskiljaktighet i ärende, skall vid fastställande av omröstningens resultat iakttagas, vad i 7 § 3 mom. är bestämt.

10 §.

Lärarkollegium åligger:

1) att pröva och bedöma elevernas uppförande, flit och uppmärksamhet samt yrkesskicklighet;

2) att avgiva utlåtanden angående användningen av skolan tilldelade anslag för verkstads- och andra lokaliteter, undervisningsmateriel och bibliotek;

3) att besluta om fördelningen av i utgiftsstaten anvisat anslag till understöd åt medellösa elever;

4) att besluta om användningen av de medel som genom donation eller testamentariskt förfogande ställts under skolans förvaltning, samt om granskningen av räkenskaperna beträffande dessa, såvida ej därom annorlunda bestämts;

5) att besluta i allvarsammare disciplinära frågor och göra framställningar om relegation av elev för viss tid eller för alltid;

6) att uppgöra förslag till läsordning för skolan samt till tim- och arbetsfördelning mellan lärarna;

7) att till landskapsnämnden, skolans direktion eller rektor avgiva äskade utlåtanden och ingå med de framställningar lärarkollegiet finner påkallade till fromma för undervisningen och skolans övriga verksamhet; samt

8) att handlägga de ärenden, som enligt denna landskapslag eller på grund därav meddelade föreskrifter ankomma på lärarkollegiet.

11 §.

Rektor är närmast ansvarig för skolans verksamhet och förvaltningen av till dess förfogande ställda penningmedel och honom åligger:

1) att leda och övervaka skolans uppfostrings-, undervisnings- och produktionsverksamhet samt att draga försorg om den allmänna ordningen och disciplinen inom skolan;

2) att genom att åhöra undervisningen och följa med det praktiska arbetet vaka över att lärarna behörigen uppfylla sin undervisningsskyldighet och fullgöra sina övriga åligganden;

3) att uppgöra läsordning samt tim- och arbetsfördelning för skolan;

4) att sköta skolans inkomster och utgifter och redovisa för desamma med iakttagande av, vad därom är särskilt stadgat, samt att draga försorg om förvaltningen av skolans fasta och lösa egendom;

5) att förvalta skolan genom donation eller testamentariskt förfogande tillfallna medel samt att föra räkenskap över dem;

6) att befordra till verkställighet direktionens och lärarkollegiets beslut, föra förteckning över skolans elever och stadgad matrikel över innehavarna av tjänst eller befattning vid skolan, så ock att upprätta och tillställa vederbörande nödiga skrivelser, statistiska och andra uppgifter beträffande skolan ävensom årsberättelsen;

7) att bestämna kansli- och hjälppersonalens åligganden; samt

8) att fullgöra de övriga åligganden, som enligt denna landskapslag eller på grund därav meddelade föreskrifter ankomma å rektor.

3 kap.

Lärare och övriga innehavare av tjänst eller befattning.

12 §.

Ordinarie lärare vid skolan äro lärarna i fackämnena eller allmänna ämnen samt lärarna i yrkesarbete.

I mån av behov antagas till skolan inom gränserna för landskapets inkomst- och utgiftsstat extraordinarie lärare, timlärare, tillfälliga föreläsare samt nödig hjälppersonal.

13 §.

Kompetensvillkoren äro:

1) för lärartjänst i teoretiska fackämnena.

a) vid teknisk avdelning huvudsakligen för manliga elever, att sökanden vid teknisk högskola eller tekniskt institut genomgått kurs vid den studieavdelning, till vars område läroämnena i befattningen höra, så därefter arbetat, diplomingeniör minst två och ingenjör minst tre år i motsvarande praktiska område;

b) vid avdelning för huslig ekonomi och handarbetsavdelning huvudsakligen för kvinnliga elever, att sökanden vid två-årigt institut för utbildning av lärarinnor i huslig ekonomi och handarbets- och hushållslärarinnor genomgått lärokurs vid den studieavdelning, till vars område läroämnena i befattningen höra, eller att hon innehar minst motsvarande kunskaper;

c) vid övriga avdelningar av landskapsnämnden godkänd teoretisk utbildning för lärarverksamhet och minst tre års praktik på området;

2) för lärartjänst i allmänna ämnen, att sökanden genomgått lärokurs vid tekniskt institut, folkskolseminarium eller handelsinstitut, eller att han besitter motsvarande kunskaper;

3) för tjänst som lärare i praktiskt arbete och därtill anslutet för ämne

a) vid teknisk avdelning huvudsakligen för manliga elever, att sökanden innehar av direktionen godkända teoretiska insikter och minst sex års praktik inom det yrke, som är i fråga. Kompetensfordran beträffande praktiken minskas för person, som genomgått kurs vid teknisk skola eller specialyrkesskola i branschen, till tre år;

b) vid avdelning för huslig ekonomi och handarbetsavdelning huvudsakligen för kvinnliga elever, att sökanden innehar av direktionen godkända teoretiska insikter och minst sex års praktik, eller om sökanden genomgått

lärokurs vid minst två-årig läroanstalt för lärarinnor i huslig ekonomi och handarbets- och hushållslärarinnor eller genomgått sömmerskeinstitut vid anstalt för yrkenas främjande, minst tre års praktik på området;

c) vid övriga avdelningar av direktionen godkänd teoretisk utbildning för lärarverksamhet och minst tre års praktik på området.

I fråga om den praktik, som fordras i punkterna 1 och 3, tillgodoräknas sökande även verksamhet som lärare i tekniska ämnen vid teknisk läroanstalt eller fackämnena eller praktiskt arbete vid yrkesläroanstalt, dock ej mera än ett år av den föreskrivna praktiktiden.

Extraordinarie lärare och timlärare böra, såvitt möjligt i motsvarande mån äga samma kompetens, som för innehavare av ordinarie tjänst eller befattning är stadgat.

14 §.

Ledig lärartjänst i fackämnena eller allmänna ämnen anslås av landskapsnämnden ledig att ansökas inom trettio dagar.

Lärare i fackämnena och allmänna ämnen utnämns av landskapsnämnden, sedan skolans direktion och lärarkollegium utlåtitt sig om sökandens kompetens och lämplighet för tjänsten och efter det att den till tjänsten valda under en provtid av ett år på ett tillfredsställande sätt handhaft läraruppgifterna.

Extraordinarie lärare i fackämnena och allmänna ämnen antagas av landskapsnämnden efter inhämtande av direktionens och lärarkårens utlåtanden i saken.

Yrkesarbetslärare och timlärare antagas och entledigas av direktionen, sedan denna inhämtat lärarkårens utlåtande.

Tillfälliga föreläsare samt hjälppersonal antagas och entledigas av rektor.

15 §.

Lärare i fackämnena och allmänna ämnen undervisningsskyldighet omfattar minst tjugusex veckotimmar samt lärare i yrkesarbete undervisningsskyldighet, om han är tekniker, minst tjugooåttan eller, om han är annan fackman, minst trettio två veckotimmar.

Där undervisningen eller skolans övriga verksamhet det påkallar, bör lärare utöver sin undervisningsskyldighet meddela undervisning i för honom lämpliga läroämnena eller utföra arbetslednings-, övervaknings- och andra för honom lämpliga uppgifter under nödigbefunnet antal timmar, lärarna i fackämnena och allmänna ämnen likväl högst fjorton, tekniker högst sjutton och annan fackman högst tretton veckotimmar, varvid för undervisningsskyldigheten överskjutande timmar erläggas fastställda veckotimmarvoden.

Erhåller ej ordinarie eller extraordinarie lärare fullt antal veckotimmar inom det till hans tjänst hörande undervisningsområdet, skall han undervisa det antal timmar, som fattas, i andra för honom lämpliga ämnen enligt vad skolans rektor bestämmer eller i motsvarande antal timmar utföra arbetslednings-, övervaknings- och andra uppgifter.

16 §.

För bestridandet av de rektor ålagda göromålen och undervisningens åhörande minskas den på honom såsom lärare ankommande undervisningsskyldigheten med så många veckotimmar, som landskapsnämnden bestämmer.

17 §.

Beträffande skolans lärares samt övriga tjänste- och befattningshavares löneförmåner och deras rätt till pension är gällande, vad beträffande landskapets tjänstemän och befattningshavare därom är stadgat.

4 kap.

Eleverna.

18 §.

Till elev vid skolan antagas huvudsakligen personer från kommunerna inom landskapet Åland.

För inträde i skolan fordras intyg över god frejd och genomgången folkskola eller motsvarande kunskaper samt godkänd inträdesexamen, vilka föranstaltas enligt landskapsnämndens anvisningar. Vid behov kan landskapsnämnden som förutsättning för inträde vid viss avdelning i skolan jämväl fastställa viss ålder.

19 §.

Undervisningen i skolan är avgiftsfri. Skolan bekostar dessutom elevernas läroböcker samt ställer till elevernas förfogande annan utbildningsmateriel samt arbetsredskap.

20 §.

Vid skolan kan inrättas ett elevhem.

I elevhem är därtill godkänd elev skyldig att erlagga fastställda avgifter.

21 §.

Vid läsårets slut hålles avslutning, vid vilken eleverna tilldelas dimissions- samt årsbetyg. Vid avslutningstillfället utdelas även eventuella stipendier och uppmuntringspremier.

22 §.

Elev, som genomgått fullständig lärokurs vid skolan, erhåller dimissionsbetyg, vilket skall upptaga allmänt vitsord över hans uppförande, uppmärksamhet, i klass och i verkstad särskilt för sig, samt över hans yrkesskicklighet och hans kunskaper och färdighet i de olika undervisnings-

och övningsämnena.

Såsom vitsord i betyg användes: berömligt (10-9), nöjaktigt (8-7), försvarligt (6-5) och dåligt (4,1).

Formulären för de dimissionsbetyg, som utfärdas av skolan, fastställas av landskapsnämnden. Betygen undertecknas av skolans rektor och en av lärarkollegiet därtill utsedd lärare.

23 §.

Elev, som erhållit dimissionsbetyg, beredes tillfälle att i skolan utföra yrkesprov.

24 §.

Skolans elever kunna för främjande av verksamheten inom kamratkretsen eller för andra lovliga ändamål grunda en förening. Föreningens stadgar fastställas av rektor, som jämväl utser någon av skolans lärare till inspektor för föreningen.

25 §.

Eleverna böra i och utom skolan uppträda hyfsat samt noggrant iakttaga skolans ordningsregler.

Under lektion eller i allmänhet i skolan begångna förseelser bestraffas i enlighet med skolans ordningsregler av den lärare, under vars tillsyn eleven står.

Gör sig elev skyldig till grövre förseelse, skall han av rektor tilldelas varning, antingen enskilt eller inför det samlade lärarkollegiet. Upprepas förseelsen eller är den av allvarligare art, kan saken hänskjutas till lärarkollegiet, som kan ammoda eleven att avgå från skolan eller skilja honom från skolan antingen på viss tid eller för alltid. Relegering och annat straff av allvarligare art skall jämväl meddelas föräldrar eller förmyndare.

26 §.

Elev är i elevhem skyldig att följa av direktionen fastställda ordningsregler och övervakarens av elevhemmet föreskrifter.

Elev, som trots varning icke följer ordningsreglerna eller eljest givna föreskrifter, kan genom beslut av direktionen skiljas från elevhemmet.

5 kap.

Särskilda bestämmelser.

27 §.

Skolans verkstadsarbete utföres, förutom som för undervisningen nödigt övningsarbete, huvudsakligen i form av produktivt arbete.

Hithörande arbeten skola väljas så, att de sammangå med skolans undervisningsprogram och städse äro väl anpassade efter elevernas utvecklings-

nivå.

Mariehamn den 28 oktober 1948.

På finans- och ekonomiutskottets vägnar:

Paul E. Paulson
Paul E. Paulson.

Rolf Sundman
Rolf Sundman.

I ärendets behandling hava deltagit: ordföranden Paulson, viceordföranden Blomroos samt ledamöterna Bertell, Albert Jansson och Manselin.

N:o 24/1948.

STORA UTSKOTTETS betänkande N:o 24/1948 med anledning av Ålands landskapsnämnds framställning till Ålands landsting med förslag till landskapslag angående landskapet Ålands yrkesskola.

Landstinget, som i ärendet fått mottaga finans- och ekonomiutskottets betänkande N:o 18/1948, har däröver infordrat stora utskottets utlåtande.

Stora utskottet har vid behandling av lagförslaget enhälligt omfattat finans- och ekonomiutskottets betänkande samt därjämte visserligen ansett, att i lagförslaget bort ingå stadgande om minimiantal elever för att yrkesskolan skall kunna öppnas, men då ett sådant stadgande ej heller torde ingå i rikets motsvarande lag och då det är svårt att nu bestämma detta antal, har stora utskottet funnit det lämpligast, att detta avgörande överlämnas till vederbörande skolmyndigheter, då skolan framdeles någon gång skall begynna sin verksamhet.

Stora utskottet får därför vördsamt föreslå

att landstinget antager lagförslaget i den lydelse finans- och ekonomiutskottet föreslagit

Mariehamn den 23 november 1948.

På stora utskottets vägnar:

Carl Carlson
Carl Carlson.

Valter Johansson
Valter Johansson.

Närvarande i utskottet: ordförande Carl Carlson samt ledamöterna Bengtz, Carl Holmqvist, Gustaf Jansson, Lindblom, Nordman och Persson samt suppleanterna Arvidsson och Lindholm.